

EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 18.7.2007
KOM(2007) 414 galutinis

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS
EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI**

Vandens trūkumo ir sausrų problemos Europos Sąjungoje sprendimas

{SEK(2007) 993}
{SEK(2007) 996}

KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

Vandens trūkumo ir sausrų problemos Europos Sąjungoje sprendimas

(Tekstas svarbus EEE)

Galimybė gauti pakankamai geros kokybės vandens yra labai svarbi kiekvieno žmogaus kasdieniam gyvenimui ir daugumai ūkio šakų. Tačiau dabar didele problema tapo vandens trūkumas ir sausras, o klimato kaita turėtų padėti tik pabloginti. Tai yra pasaulinio masto problema, kuri yra aktuali ir Europos Sąjungai.

Per pastaruosius trisdešimt metų sausrų skaičius ir intensyvumas Europos Sąjungoje smarkiai išaugo. 1976–2006 m. nuo sausrų nukentėjusių vietovių ir žmonių skaičius padidėjo beveik 20 %. Viena didžiausių sausrų kilo 2003 m. – tada nuo šios sausras, kuri buvo apėmusi trečdalį Europos Sąjungos teritorijos, nukentėjo daugiau kaip 100 mln. žmonių. Ji padarė Europos ekonomikai ne mažiau kaip 8,7 mlrd. EUR žalos. Iš viso pastarųjų trisdešimties metų sausras padarė 100 mlrd. EUR nuostolių. Per tą patį laikotarpį metiniai vidutiniai nuostoliai padidėjo keturis kartus¹.

Sausra – tai laikinas vandens išteklių išsekimas, pavyzdžiui, sumažėjus kritulių kiekiui, o vandens trūkumas atsiranda, kai nesikeičiančiomis sąlygomis vandens poreikis viršija turimus vandens išteklius. Dėl vandens trūkumo jau nukentėjo ne mažiau kaip 11 % Europos gyventojų ir 17 % jos teritorijos. Naujausios tendencijos rodo, kad vandens trūkumo problema dar labiau aštrės visose Europos šalyse.

Todėl vandens trūkumo ir sausrų problemą turi spręsti ne tik už vandens ūkio tvarkybą atsakingos įstaigos. Vandens trūkumas ir sausras daro tiesioginį poveikį gyventojams ir ekonomikos sektoriams (pavyzdžiui, žemės ūkiui, turizmui, pramonei, energetikos ir transporto sektoriams), kurie naudoja vandenį ir yra nuo jo priklausomi. Ypač vandens reikia gaminant hidroenergją – tokios rūšies energiją, kurią gaminant nesusidaro anglies dioksidas. Vandens trūkumas ir sausras taip pat daro platesnį poveikį gamtos ištekliams apskritai: jų neigiami šalutiniai padariniai daro įtaką biologinei įvairovei ir vandens kokybei, didėja miškų gaisrų pavojus, alinama dirva.

Kadangi klimatas keisis ir toliau, kad ir kaip ES besistengtų šį procesą sustabdyti, prognozuojama, kad dabartinė padėtis ne tik nesikeis, bet ir blogės, kaip teigiama neseniai paskelbtoje Komisijos žaliojoje knygoje „Prisitaikymas prie klimato kaitos“. Tarpvyriausybinės klimato kaitos grupės nuomone², jei temperatūra pakiltų 2–3°C, dėl klimato kaitos vandens pritrūktų 1,1–3,2 mlrd. žmonių. Tikėtina, kad sausras plis dar didesnėse teritorijose. Atsižvelgiant į šias aplinkybes, ES prioritetas yra parengti veiksmingas sausrų pavojaus valdymo strategijas.

¹ http://ec.europa.eu/environment/water/pdf/1st_report.pdf

² II-osios IPPC darbo grupės ketvirtoji vertinimo ataskaita, 2007 m. balandžio 6 d.

2007 m. sausio 10 d. Komisija patvirtino energetikos ir klimato problemų sprendimo priemonių paketą, kuriuo siekiama padėti ES vykdyti tvarią, konkurencingą ir saugią energetikos politiką. Viena pagrindinių jo temų – energetikos problemų sprendimas daugiausiai dėmesio skiriant tausiam energijos naudojimui, o ne kitų sprendimo būdų paieškai. Tokiu principu taip pat galima vadovautis sprendžiant vandens trūkumo ir sausrų problemą, t. y. pirmiausia reikia užtikrinti, kad ekonomika būtų grindžiama tausaus vandens naudojimo ir jo taupymo politika. Jei taupomas vanduo, taupoma ir energija, nes išgaunant, gabenant ir valant vandenį sunaudojama daug energijos. Atsižvelgiant į šias aplinkybes, būtina tobulinti vandens poreikio valdymą. Kaip ir energija, vanduo reikalingas visai žmogaus, ūkinei ir socialinei veiklai. Todėl reikia apsvarstyti pačius įvairiausius politikos variantus.

Atsižvelgiant į išdėstytas aplinkybes, šiame komunikate pateikiamas pradinis priemonių rinkinys, skirtas Europos, nacionaliniu ir regionų lygmeniu spręsti vandens trūkumo ir sausrų Europos Sąjungoje problemą bei mažinti jos grėsmę. Komisija įsipareigoja ir toliau spręsti šią problemą tarptautiniu lygmeniu, visų pirma įgyvendindama Jungtinių Tautų konvenciją dėl kovos su dykumėjimu ir Jungtinių Tautų klimato kaitos konvenciją.

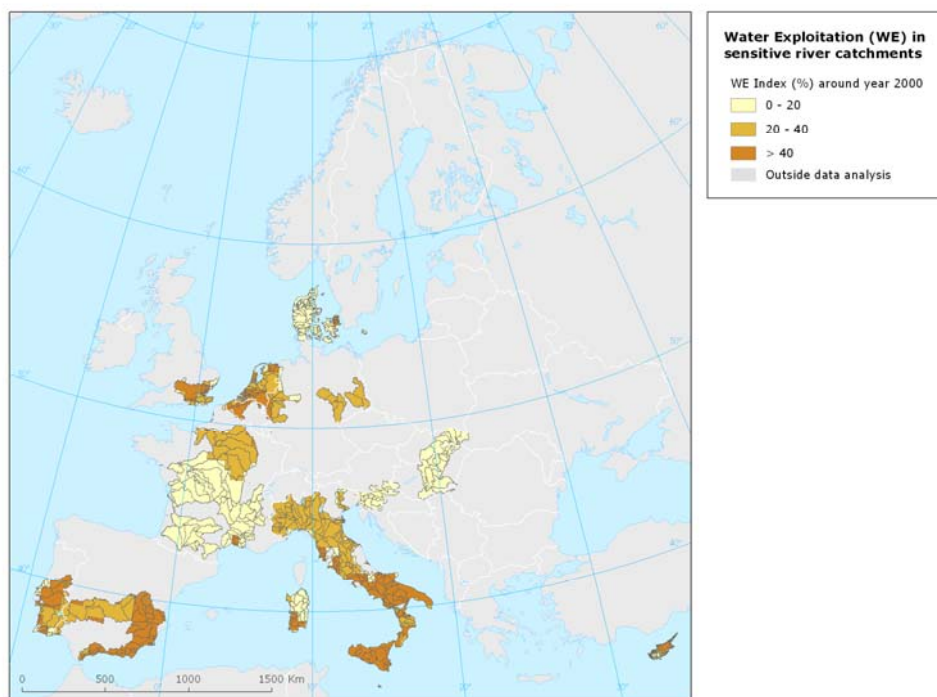
Be to, šis komunikatas yra atsakas į 2006 m. birželio mėn. posėdžiavusios Aplinkos tarybos prašymą imtis veiksmų vandens trūkumo ir sausrų problemai spręsti.

1. APLINKYBĖS

Reikia spręsti šias problemas:

- siekiant išspręsti netinkamo vandens išteklių tvarkymo problemą, **būtina iki galo įgyvendinti vandens pagrindų direktyvą (VPD)**³, kuri yra pagrindinė ES direktyva vandens politikos srityje;
- minėta problema dažnai atsiranda dėl **netinkamos vandens apmokestinimo politikos**, kurią rengiant paprastai neatsižvelgiama į vietos vandens išteklių pažeidžiamumą. Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų valymo sektoriuje taikomas principas „naudotojas moka“ kituose sektoriuose beveik netaikomas. Įdiegus šį principą ES lygmeniu, vanduo nebebūtų prarandamas arba švaistomas be reikalo, taip būtų užtikrinta, kad visoje Europoje, taip pat ir visose tarpvalstybinių upių baseinų dalyse užtektų vandens pagrindinėms reikmėms. Kitaip tariant, šis principas paskatintų naudoti vandenį tausiai;

³ Direktyva 2000/60/EB, nustatanti Bendrijos veiksmų vandens politikos srityje pagrindus.

Vandens naudojimas (VN) pažeidžiamuose upių baseinuose
VN indeksas (%) 2000 m.

Neįtraukta į duomenų analizę

- **žemėtvarka** – tai taip vienas iš svarbiausių veiksnių, lemiančių vandens naudojimą. Ekonomikos sektoriams netinkamai pasiskirsčius vandens išteklius, sutrinka vandens poreikių ir turimų vandens išteklių pusiausvyra. Siekiant pakeisti politikos formavimo modelius ir užtikrinti, kad žemėtvarka atitinkamais lygiais būtų vykdoma veiksmingai, reikia pragmatinių pokyčių;
- Europa turi daug galimybių **taupyti vandenį**, tačiau dėl netausaus vandens naudojimo ji ir toliau praranda ne mažiau kaip 20 % savo vandens atsargų⁴. Vandens taupymas turi tapti prioritetu, todėl reikia apsvarstyti visas tausesnio vandens naudojimo galimybes. Politika turėtų būti formuojama remiantis aiškia **vandens trūkumo problemos sprendimo būdų hierarchija**. Galimybė naudoti papildomą vandentiekio infrastruktūrą turėtų būti svarstoma tik išnaudojus kitas galimybes, įskaitant vandens apmokestinimo politiką ir kitas ekonomiškai priemones. Be to, vandens reikmės turėtų būti suskirstytos svarbos tvarka: akivaizdu, kad visuomeninis vandens tiekimas turėtų visuomet išlikti svarbiausiu prioritetu, kad būtų užtikrintas tinkamas aprūpinimas vandeniu;
- siekiant išugdyti vandens taupymo kultūrą, į daug vandens sunaudojančių sektorių politiką būtina **įtraukti** vandens naudojimo aspektus. ES, nacionaliniu ir regionų lygmeniu įvairiuose sektoriuose padaryta pažanga šioje srityje labai skiriasi. Apskritai, galima teigti, kad trūksta nuoseklumo, o kartais vandens išteklių apsaugai daromas poveikis yra visai priešingas nei tikėtasi;

⁴ Ecologic, „ES vandens taupymo galimybių ataskaita“ (angl. *Report on EU water saving potential*), 2007 m. birželio mėn.

- galiausiai reikia pabrėžti, kad tikrai gerų rezultatų sprendžiant vandens trūkumo ir sausrų problemą gali duoti tik politinės priemonės, grindžiamos **kokybiškomis žiniomis ir informacija** apie problemos mastą bei prognozuojamas tendencijas. Taikomos europinės ir nacionalinės vertinimo bei stebėsenos programos nėra grindžiamos kompleksiskumo principu, taip pat jos neapima visų aspektų. Todėl būtina sukaupti trūkstamas žinias ir užtikrinti visų ES šalių duomenų palyginamumą. Šiomis aplinkybėmis svarbus vaidmuo tenka moksliniams tyrimams, nes jie gali suteikti žinių ir padėti formuoti politiką.

2. PROBLEMOS SPRENDIMAS: POLITINĖS BŪSIMŲ VEIKSMŲ GAIRĖS

Pasikonsultavus su suinteresuotosiomis šalimis ir atlikus su šiuo komunikatu susijusį atitinkamą poveikio vertinimą, išaiškėjo, kad kompleksinis vandens trūkumo ir sausrų problemos sprendimo būdas būtų tinkamiausias, palyginti su kitais sprendimo būdais, kurie grindžiami tik vandens tiekimo arba ekonominėmis priemonėmis.

Ateinančiais mėnesiais reikės atlikti papildomą ekonominę bei teisinę analizę ir aiškiai nustatyti kiekvieno sprendimo būdo galimybes, įvykdomumą ir galimą taikymo laikotarpį. Prieš pradėdant taikyti siūlomas priemones reikėtų atlikti poveikio vertinimą.

2.1. Tinkamas vandens apmokestinimas

Problema

Aplinkosaugos srityje Komisija labai skatina taikyti rinkos priemones, kaip pabrėžiama neseniai priimtoje Žaliojoje knygoje dėl rinkos priemonių⁵. VPD nustatyta teisinė sistema suteikia daug galimybių tokiomis priemonėmis spręsti vandens trūkumo ir sausrų problemas. Nors VPD ir nustatyti konkretūs reikalavimai (9 straipsnis), valstybės narės iki šiol vangiai naudojo ekonomines priemones. Be to, jei institucijos neatlieka išgauto vandens kiekio apskaitos arba jo neregistruoja, net, atrodytų, labai gerai parengta apmokestinimo politika gali būti visiškai neveiksminga. VPD (11 straipsnyje) nustatyta, kad turi būti nuolatos atliekama vandens gavybos kontrolė.

Numatomos priemonės

Nacionaliniu lygmeniu iki 2010 m.:

- remiantis nuosekliu vandens naudojimo ir jo vertės ekonominiu vertinimu, nustatyti vandens tarifus, taip pat atitinkamomis priemonėmis skatinti tausų vandens naudojimą ir užtikrinti, kad, kaip nustatyta VPD, įvairūs ekonomikos sektoriai deramai prisidėtų prie vandens tiekimo paslaugų sąnaudų susigrąžinimo. Principas „naudotojas moka“ turi tapti taisykle, taikoma neatsižvelgiant į tai, iš kur vanduo išgautas. Tačiau privatiems namų ūkiams turėtų būti užtikrinta teisė į deramą aprūpinimą vandeniu, neatsižvelgiant į jų turimas lėšas;
- aktyviau diegti privalomas sunaudojamo vandens kiekio apskaitos programas visuose vandenį naudojančiuose sektoriuose;

⁵ Žalioji knyga dėl rinkos priemonių, taikomų aplinkosaugos ir susijusiais politikos tikslais, KOM(2007) 140.

- apskritai iki galo įgyvendinti VPD, kad būtų užtikrintas arba atkurtas vandens išteklių tvarumas.

Geroji patirtis

Jei Prancūzijos drėkinimo įmonės viršija maksimalų leistiną išgaunamo vandens kiekį, jos turi naudoti vandens skaitiklius. 2000–2003 m. tokių skaitiklių naudotojų skaičius padidėjo nuo 54 % iki 71 % – tai atitinka 85 % viso drėkinamo ploto.

2.2. Tinkamesnis vandens ir su juo susijusio finansavimo skirstymas

2.2.1. Žemėtvarkos tobulinimas

Problema

Dėl kai kurių upių baseinų ekonominės plėtros gali pritrūkti vandens išteklių. Ypač daug dėmesio turi būti skiriama upių baseinams, kuriuose beveik nuolatos trūksta vandens. Taikoma ES politika didina šių baseinų pažeidžiamumą. Pavyzdžiui, smarkiai išplėtojus pažeidžiamuose upių baseinuose turizmą, padarytas didelis poveikis vietos vandens ištekliams. Žemės ūkio veikla taip pat daro didelį poveikį, ypač irigacija. Vandens išteklių eikvojimo problemą taip pat lemia tai, kad kai kurios valstybės narės iki galo neatsiejo paramos nuo gamybos. Viena po kitos atliktos BŽŪP reformos ir ypač kaimo plėtros rėmimas jau davė gerų rezultatų. Darant kitus BŽŪP pakeitimus ir 2008 m. atliekant BŽŪP peržiūrą, būtų galima apsvarstyti, kaip dar labiau įtraukti vandens išteklių prieinamumo klausimus į atitinkamas BŽŪP priemones. Pavyzdžiui, reikėtų apsvarstyti, kaip, taikant BŽŪP ir 2008 m. atliekant jos peržiūrą, būtų galima paskatinti labiau naudotis visišku paramos atsiejimu nuo gamybos ir labiau remti vandens ūkio tvarkybą pagal kaimo plėtros programas. Taip pat bus svarbu išnagrinėti, kokį poveikį vandens išteklių prieinamumui padarytų didesnis biokuro naudojimas. Visa gamyba, įskaitant drėkinamų kultūrų auginimą ir biomasės gamybą, taip pat visa ūkinė veikla turėtų būti vykdoma atsižvelgiant į vietos lygmeniu turimus vandens išteklius. Tai būtina sąlyga, siekiant užtikrinti, kad visoje Europoje vykdoma žemėtvarka būtų tvari.

Numatomos priemonės

Europos lygmeniu:

- pastarąjį dešimtmetį išaugusi tvaraus žemės ūkio svarba skatina politines diskusijas apie tolesnės tvaresnės vandens ūkio tvarkybos užtikrinimo priemones. Šiam klausimui ypač daug dėmesio reikėtų skirti iki 2010 m., kai bus pradėti įgyvendinti upių baseinų valdymo planai;
- toliau vertinti, kaip susijęs didesnis biokuro naudojimas ir vandens išteklių prieinamumas.

Nacionaliniu lygmeniu:

- užtikrinti griežtą Direktyvos dėl strateginio aplinkos vertinimo⁶ taikymą visuose ekonomikos sektoriuose. Valstybės narės turi dar labiau sustiprinti savo nacionalines procedūras ir užtikrinti, kad prie galutinių sprendimų pridėtose sąlygose būtų numatyta tinkama poveikio aplinkai prevencija;
- skatinti valstybės nares sudaryti upių baseinų, kuriuose beveik nuolatos arba nuolatos trūksta vandens, sąrašą;
- siekiant atkurti tvarią šių upių baseinų pusiausvyrą, patvirtinti jiems skirtas atitinkamas taisykles. Gerų rezultatų šioje srityje galėtų duoti savanoriško dalyvavimo programos, taigi jų taikymas turėtų būti skatinamas. Jeigu itin pažeidžiamose vietovėse rezultatų pasiekti nepavyktų, reikėtų taikyti privalomas vandens taupymo ir tausaus jo naudojimo priemonės. Visos priemonės bus galiausiai įtrauktos į VPD programas.

Geroji patirtis

Igyvendindama JT konvenciją dėl kovos su dykumėjimu, Graikija parengė nacionalinę veiksmų programą, kurioje numatytos specialios paklausos ir pasiūlos pusiausvyrai atkurti skirtos priemonės.

2.2.2. Tausaus vandens naudojimo finansavimas

Problema

ES neišnaudoja visų galimybių tausiai naudoti vandenį. Nors nemažai priemonių yra ekonomiškų, jos netaikomos, nes yra per brangios.

Kova su klimato kaitos padariniais, ypač vandens trūkumu ir sausromis, yra vienas iš 2007–2013 m. ES regioninės politikos prioritetų. Naujojoje teisinėje sistemoje numatytos investicijos į vandens ūkio tvarkybos infrastruktūrą (laikymo, paskirstymo ir apdorojimo infrastruktūrą), ekologiškas ir vandenį tausojančias technologijas bei pavojaus prevencijos priemonės.

Sprendžiant šią problemą yra nemažai galimybių naudotis Europos fondais ir valstybės pagalba, tačiau, be abejo, jų lėšų nepakanka visoms problemoms išspręsti.

Be to, visai priešingų rezultatų gali duoti nacionaliniai prioritetai, pagal kuriuos pirmenybė teikiama papildomai vandentiekio infrastruktūrai, nes jie prieštarauja vandens trūkumo problemos sprendimo būdų hierarchijai ir būtinybei pirmiausia remti vandens taupymo ir tausaus jo naudojimo priemonės. Reikia ir toliau užtikrinti, kad svarbi finansavimo sąlyga būtų nepriklausomi, iš anksto pateikti įrodymai, kad taikomos vandens taupymo ir tausaus jo naudojimo priemonės, įgyvendinama veiksminga vandens apmokestinimo politika, atliekama sunaudoto vandens kiekio apskaita, visuomeniniai vandentiekio tinklai atitinka būtiniausias normas arba kad atitinkami vandens vartotojai grąžina projektų vykdymo sąnaudas. Nacionalinės paramos priemonės taip pat turi visiškai atitikti valstybės pagalbos taisykles, jei tokios yra taikomos.

⁶ Direktyva 2001/42/EB, (OL L 197, 2001 7 21, p. 30).

Numatomos priemonės

ES lygmeniu:

- patobulinti vandens infrastruktūrai taikomas strategines Bendrijos gaires, taip pat nuspręsti, ar regionų ir kaimo plėtros politikos srityje prieš skiriant paramą papildomai vandentiekio infrastruktūrai arba įrangai reikia patobulinti išankstinės atitikties aplinkosaugos reikalavimams sąlygas, susijusias su tinkama vandens ūkio tvarkyba;
- nustatyti, kaip sektorių politika galėtų geriau prisidėti prie tinkamos vandens ūkio tvarkybos: kaip naudojant atitinkamus fondus būtų galima paskatinti vandens naudotojus tinkamai įgyvendinti patobulinimus aplinkosaugos srityje.

Nacionaliniu lygmeniu:

- užtikrinti, kad vandens poreikio valdymui tobulinti skirtos ES ir nacionalinės lėšos būtų naudojamos tinkamai, visų pirma taikant prisitaikymo prie klimato kaitos priemones, ekologiškus veiklos metodus, labiau taupant vandenį, taikant stebėsenos sistemas ir atitinkamas pavojaus valdymo priemones;
- atsižvelgiant į socialines sąlygas ir galimus regionų skirtumus, rengti priemones, skatinančias naudoti vandenį tausojančius prietaisus ir veiklos metodus: taikyti vartotojams ir gamintojams nuolaidas arba palankius mokesčius (ypač vietovėse, kur trūksta vandens).

Geroji patirtis

Kipras taiko namų ūkiams skirtas vandens taupymo priemones, skatinančias naudoti buitinį vandenį (t. y. prausimuisi ir skalbimui panaudotą vandenį) sodams laistyti ir vandeniui tualete nuleisti. Tai leidžia iki 40 % sumažinti vieno gyventojų sunaudoto vandens kiekį. 2007 m. vyriausybės subsidijos padengia 75 % šios sistemos diegimo išlaidų.

Jau daugiau kaip dešimt metų penktadalis didžiųjų Vokietijos miestų remia lietaus vandens surinkimą, siekdami iki 2010 m. įdiegti tokią lietaus vandens surinkimo sistemą 15 % pastatų.

2.3. Sausrų pavojaus valdymo tobulinimas

2.3.1. Sausrų pavojaus valdymo planų rengimas

Problema

Per pastaruosius kelerius metus išaugus sausrų skaičiui, kai kurios valstybės narės perėjo nuo krizių valdymo prie sausrų pavojaus valdymo. Dažnai, taikant atitinkamas priemones, parengiami išsamūs sausrų pavojaus valdymo planai, į kuriuos įtraukiami vietovių, kuriose trūksta vandens, žemėlapiai, nustatomi pavojaus lygiai, parengiamos įspėjimo sistemos ir pan. VPD numatytos visos galimybės parengti atitinkamiems upių baseinams skirtus specialius sausrų valdymo planus.

Numatomos priemonės

Europos lygmeniu:

skatinti keistis informacija ir geriausia patirtimi sausrų pavojaus valdymo srityje. Parengti sausrų ribų nustatymo ir sausrų plitimo žemėlapių sudarymo metodus. Iki 2008 m. pabaigos parengti rekomendacijas.

Nacionaliniu lygmeniu:

- remiantis VPD nuostatomis (13 straipsnio 5 dalis), iki 2009 m. tais atvejais, kai tai būtina, sudaryti specialius sausrų valdymo planus, papildančius VPD numatytus upės baseino valdymo planus.

Geroji patirtis

Ispanija ir Nyderlandai jau įgyvendino nacionalinius sausrų pavojaus valdymo planus.

Europos ekspertų tinklas, įkurtas taikant VPD bendrojo įgyvendinimo strategiją, šiuo metu rengia sausrų valdymo planus. 2007 m. birželio mėn. Ispanijos iniciatyva buvo surengtas pirmasis seminaras.

2.3.2. Stebėjimo tarnybos ir išankstinio įspėjimo apie sausras sistemos kūrimas

Problema

Šiuo metu Komisija steigia Europos sausrų stebėjimo tarnybą, kuri padės sausrų srityje sukaupti daugiau žinių. Veiksmingos pranešimo apie pavojų sistemos – tai irgi svarbus pavojaus valdymo aspektas. Todėl taip pat bus parengta išankstinio įspėjimo sistema, kuri padės atitinkamoms institucijoms geriau pasirengti sausroms. Ši sistema bus grindžiama atitinkamais duomenimis ir mokslinių tyrimų rezultatais, sausrų stebėseną, sausrų lokalizavimu ir prognozavimu įvairiais geografiniais lygiais (veikla bus vykdoma vietos ir regionų lygmeniu, taip pat bus atliekamas ES lygmens viso žemyno stebėjimas), be to, ji padės vertinti būsimus įvykius.

Numatomos priemonės

Europos ir nacionaliniu lygmeniu:

- iki 2012 m. parengti pavyzdinius modelius ir Europos sausrų stebėjimo tarnybos bei išankstinio įspėjimo sistemos veikimo sąlygas.

Geroji patirtis

Įgyvendindama Jungtinių Tautų konvenciją dėl kovos su dykumėjimu, Slovėnija įsteigė Pietryčių Europos sausrų valdymo centrą. Šio centro veikla susijusi su pasirengimu sausroms, jų stebėseną, prognozavimu ir valdymu.

Pagal 5-ąją bendrąją programą pateiktas pasiūlymas įsteigti Europos sausrų centrą. Šis faktinių žinių kaupimo centras skatins mokslininkus ir naudotojus bendradarbiauti bei ugdyti gebėjimus. Taip jis padės visuomenei geriau pasirengti sausroms ir prie jų prisitaikyti.

2.3.3. ES solidarumo fondo ir Europos civilinės saugos mechanizmo naudojimo optimizavimas

Problema

Ligi šiol nuo didelių sausrų nukentėjusios valstybės narės niekada neprašydavo Europos Sąjungos solidarumo fondo (EUSF) paramos. Be to, jos nesikreipdavo ir dėl civilinės saugos pagalbos, kai joms reikėdavo skubiai gauti vandens atsargų.

Numatomos priemonės

ES lygmeniu:

- dar kartą priminti, kad Bendrija yra pasirengusi deramai išnagrinėti visus smarkiai nuo sausrų nukentėjusių valstybių narių prašymus gauti **EUSF** paramą, prieš tai įsitikinant, kad šie prašymai nėra prastos vandens ūkio tvarkybos netiesioginis rezultatas ir kad įgyvendinami atitinkami sausrų valdymo planai;
- pagal EUSF reglamentą ištirti, ar reikia tinkamiau apibrėžti pagalbos skyrimo kriterijus bei finansuotiną veiklą, kad Solidarumo fondas galėtų tinkamiau veikti sausrų atveju;
- **civilinės saugos mechanizme** bus apsvarstytos visos galimybės įtraukti su sausra susijusius klausimus į būsimas metines darbo programas. Vienas tikslų bus nustatyti visas galimybes teikti pagalbą kilus didelėms sausroms, kurios, pavyzdžiui, gali sukelti miškų gaisrus, ir kuo tinkamiau naudoti turimus ribotus išteklius bei papildyti juos;
- bus paprašyta, kad civilinės saugos ekspertų grupė išankstinio išspėjimo sistemų klausimams parengtų koncepciją, kaip Europos ir nacionaliniu lygmeniu būtų galima kuo tinkamiau naudoti išankstinio išspėjimo apie sausras sistemą ir prognozuoti visus su civiline sauga susijusius parengiamuosius veiksmus.

2.4. Papildoma vandentiekio infrastruktūra

Problema

Regionuose, kuriuose, atsižvelgiant į vandens trūkumo problemos sprendimo būdų hierarchiją ir ekonominę naudą, įgyvendinus visas prevencijos priemones (vandens taupymo priemones, vandens apmokestinimo politiką ir kitas priemones) vandens poreikis vis dar viršija turimus vandens išteklius, tam tikromis aplinkybėmis galima numatyti papildomos vandentiekio infrastruktūros naudojimą didelių sausrų padariniams šalinti.

Yra keletas papildomos vandentiekio infrastruktūros kūrimo būdų, pavyzdžiui, paviršinių arba požeminių vandenų kaupimas, vandens išteklių perkėlimas arba alternatyvių šaltinių naudojimas.

Naujų vandens užtvankų statybą ir vandens išteklių perkėlimą reglamentuoja ES teisės aktai. Sutrikdžius vandens srovės tėkmę arba perkėlus vandens išteklius, neišvengiamai pasikeičia vandens telkinių būklė, todėl tokie veiksmai taikomi specialūs ir griežti kriterijai. Be to, vykdant didelius projektus, susijusius su vandens perkėlimu iš vieno vandens baseino į kitą, kyla socialiniai ir politiniai konfliktai, todėl atsiranda pavojus tų projektų tvarumui.

Europoje vis daugiau svarstomi alternatyvūs vandens problemos sprendimo būdai, pavyzdžiui, vandens nudruskinimas arba pakartotinis nuotekų naudojimas. Priimdama galutinę poziciją dėl šių sprendimo būdų Komisijos turės atsižvelgti į naują pavojaus ir poveikio vertinimą ir konkrečias valstybių narių bei regionų biogeografinės aplinkybės.

Numatomos priemonės

ES lygmeniu:

- iki 2008 m. Komisija turi parengti visų alternatyvių sprendimo būdų vertinimą.

Nacionaliniu lygmeniu:

- užtikrinti, kad atliekant poveikio aplinkai vertinimą būtų atsižvelgta į visus neigiamus papildomos vandentiekio infrastruktūros (pavyzdžiui, užtvankų ar vandens gėlinimo įrenginių) padarinius. Reikia deramai apsvarstyti dėl klimato kaitos prognozuojamus pokyčius ir Europos energetikos politikos tikslus, kad būtų išvengta jų nesuderinamumo.

Geroji patirtis

Šiuo metu vykdomi mokslinių tyrimų projektai MEDINA⁷ ir MEDESOL⁸ (mokslinių tyrimų 6-oji pagrindų programa), kuriais siekiama kuo labiau sumažinti sūraus vandens kiekį arba sumažinti energijos, naudojamos nudruskinant vandenį, sąnaudas.

2.5. Vandenį tausančių technologijų ir veiklos metodų taikymo skatinimas

Problema

Visi ekonomikos sektoriai turi toliau plėtoti vandenį tausančias technologijas ir veiklos metodus. Vanduo galėtų būti naudojamas Europos Sąjungoje gerokai tausiau. Kai kuriuose regionuose būtų galima sutaupyti iki 30 % pastatuose naudojamo vandens⁹. Kai kuriuose miestuose iš visuomeninių vandentiekio tinklų nutekėjusio vandens kiekis gali viršyti 50 %. Toks pat vandens nutekėjimas užregistruotas irigacijos tinkluose. Visuose sektoriuose, kuriuose sunaudojama labai daug vandens (pavyzdžiui, žemės ūkio, gamybos arba turizmo sektoriuose) reikia tobulinti ne tik technologijas, bet ir vandens ūkio tvarkybos metodus.

Numatomos priemonės

ES lygmeniu:

- apsvarstyti galimybę parengti vandenį naudojančių prietaisų, pavyzdžiui, irigacijos sistemų ir kitų energiją naudojančių žemės ūkio įrenginių, normas;
- apsvarstyti galimybę parengti teisės aktus, skirtus energijos nenaudojantiems gaminiams, įskaitant vandenį naudojančius prietaisus (vandens čiaupus, dušo galvutes ir tualetus);

⁷ MEDINA: „Nudruskinimas naudojant membraną: kompleksinis požiūris“.

⁸ MEDESOL: „Jūros vandens nudruskinimas taikant naujovišką saulės energiją naudojančią membraninės distiliacijos sistemą“.

⁹ *Ecologic*, 2007 m. birželio mėn.

- įtraukti tausaus vandens naudojimo kriterijus į pastatų eksploatavimo normas, derinant gyvavimo ciklo vertinimus ir gaminių atitikties aplinkosaugos reikalavimams deklaracijas;
- apsvarstyti galimybę parengti naują direktyvą dėl pastatams skirtų vandens naudojimo normų, analogišką Direktyvai dėl pastatų energinio naudingumo¹⁰. Ji galėtų būti skirta čiaupams, dušams ir tualetams, lietaus vandens surinkimui ir pakartotiniam buitinio vandens naudojimui;
- apsvarstyti galimybę pataisytoje AVAS reglamento redakcijoje, kurią pateiks Komisija, nustatyti vandens naudojimo tausumo rodiklį. Imtis veiksmų, kad artimiausiais metais palaipsniui būtų sertifikuoti visi Europos institucijų pastatai;
- skatinti vykdyti išsamesnius mokslinius tyrimus, skirtus ūkinės veiklos pritaikymui vandens trūkumui ir sausroms, tausiam vandens naudojimui ir sprendimų priėmimo priemonėms.

Nacionaliniu lygmeniu:

- skatinti taikyti privalomas naujų pastatų ir valstybinių bei privačių tinklų eksploatavimo normas, kuriose būtų numatytos baudos už per didelį nutekėjusio vandens kiekį.

ES ir nacionaliniu lygmeniu:

- rengti savanoriško dalyvavimo susitarimus su visais vandenį naudojančiais ekonomikos sektoriais (statybos bendrovėmis, pastatų priežiūros įmonėmis, gamintojais, turizmo specialistais, ūkininkais ir vietos valdžios institucijomis), siekiant užtikrinti, kad gaminiai, pastatai, tinklai ir veiklos metodai būtų grindžiami tausėsiu vandens naudojimu.

Geroji patirtis

Keliuose Ispanijos miestuose pradėtos įgyvendinti vandens taupymo programos, kurios jau davė gerų rezultatų. 1997 m. Saragosa pradėjo įgyvendinti plataus masto programą, pagal kurią numatyta modernizuoti vandens prietaisus ir įrangą, įdiegti sunaudoto vandens kiekio apskaitą ir informuoti visuomenę. Įgyvendinus šią programą, pavyko sutaupyti 1,2 mlrd. litrų vandens per metus, o vieno gyventojo per dieną sunaudotas vandens kiekis buvo mažiausias Ispanijoje (96 l vienam asmeniui per dieną).

2.6. Vandens taupymo kultūros ugdymas Europoje

Problema

Siekiant išugdyti atsakingo vandens taupymo ir tausaus jo naudojimo kultūrą, reikia parengti aktyvaus informavimo politiką, kurioje dalyvautų visi vandens sektoriaus dalyviai. Prioritetinės veiklos sritys yra informavimas, švietimas ir mokymas.

Vartotojai reikalauja vis daugiau informacijos apie vandens naudojimo būdus visuose pramoninės arba žemės ūkio produkcijos gamybos etapuose. Veiksmingas būdas teikti visuomenei tikslią informaciją apie tausų vandens naudojimą ir tvarią vandens ūkio tvarkybą

¹⁰ 2002 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/91/EB dėl pastatų energinio naudingumo.

yra ženklėjimas. Reikėtų daugiau reklamuoti tausesnius prietaisus arba produktus, pagamintus tausiai naudojant vandenį.

Laikantis bendrovių socialinės atsakomybės politikos, kokybės ir sertifikavimo programose dalyvaujantys ūkio subjektai turėtų būti skatinami savo gaminių reklamoje naudoti tausaus vandens naudojimo įrodymus.

Numatomos priemonės

ES lygmeniu:

- kartu su Europos įmonių socialinės atsakomybės aljansu apsvastyti galimybę įgyvendinti aljanso iniciatyvą tausaus vandens naudojimo srityje;
- skatinti įtraukti vandens ūkio tvarkybos taisykles į jau taikomas ir būsimas kokybės bei sertifikavimo programas;
- apsvastyti galimybę prireikus išplėsti taikomas ES ženklavimo sistemas, kad būtų populiarinami vandenį tausojantys prietaisai ir tausojant vandenį pagaminti produktai.

Nacionaliniu lygmeniu:

- ir toliau skatinti rengti švietimo programas, teikti konsultavimo paslaugas, keistis geriausia patirtimi ir rengti plataus masto tikslines informavimo kampanijas, skirtas vandens išteklių prieinamumo klausimams.

Geroji patirtis

2006 m. vasarą Prancūzija pradėjo nacionalinę kampaniją „Ar vandens užteks visiems?“. Šios televizijos ir radijo priemonėmis vykdytos kampanijos tikslas buvo paskatinti žmones taupyti vandenį. Visuomenei kampanijos idėjos pasirodė įtikinamos. 88 % gyventojų teigė, kad stengiasi taupyti vandenį.

2.7. Gerinti žinias ir duomenų rinkimą

2.7.1. Europos lygmens informavimo apie vandens trūkumą ir sausras sistema

Problema

Bet kurio lygmens sprendimų priėmimas neįmanomas be patikimos informacijos apie vandens trūkumo ir sausrų mastą bei poveikį. Siekiant užtikrinti duomenų nuoseklumą ES lygmeniu, būtina parengti vienodas apibrėžtis. Neseniai paskelbta Europos vandens informacijos sistema (WISE)¹¹ – tai tinkamiausia tokios informacijos kaupimo ir sklaidos priemonė.

Numatomos priemonės

- Teikti metinį europinį vertinimą, pagrįstą suderintais rodikliais ir duomenimis, kuriuos kiekvienais metais valstybės narės ir suinteresuotosios šalys pateikia Komisijai arba Europos aplinkos agentūrai.

¹¹ <http://water.europa.eu>

- Išnaudojant visas Pasaulio aplinkos ir saugumo stebėjimo sistemos (GMES) galimybes, gauti palydovų duomenis ir parengti stebėsenos priemonės, kuriomis būtų galima naudotis rengiant vandens politiką, žemėtvarką ir tobulinant irigacijos metodus.

2.7.2. *Su moksliniais tyrimais ir technologijų plėtra susijusios galimybės*

Problema

Remiant ir koordinuojant ES bei nacionalinius mokslinius tyrimus, taip pat skleidžiant jų rezultatus galima geriausiai suderinti mokslinių tyrimų poreikius ir jų pasiūlą visuomenei (įskaitant specialistus ir politikos rengėjus). Reikėtų koordinuoti LIFE+ ir tarpvalstybines programas, kurios pagal Europos kaimynystės ir partnerystės priemonę (ENPI) vykdomos vandens trūkumo ir sausrų valdymo srityje. Šioje srityje reikia užtikrinti politikos ir mokslinių tyrimų sinergiją.

Numatomos priemonės

- Skleisti vandens trūkumo ir sausrų srities mokslinių tyrimų rezultatus ir sudaryti palankias sąlygas jais naudotis.
- Naudojantis Bendrijos septintojoje bendrojoje mokslinių tyrimų programoje numatytomis galimybėmis, analizuoti, stiprinti ir skatinti šios srities mokslinių tyrimų ir technologijų plėtos veiklą, visų pirma ryšių kūrimą. Šie mokslinių tyrimų rezultatai gali būti pradėti naudoti ir įtraukti į politiką iki 2009 m.

3. IŠVADOS

Vandens trūkumo ir sausrų problema turi būti vertinama ir kaip svarbi aplinkosaugos problema, ir kaip tvaraus Europos ekonomikos augimo prielaida. Kadangi ES siekia atgaivinti savo ekonomiką, suteikti jai naują impulsą ir toliau pirmauti kovos su klimato kaita srityje, veiksminga tausaus vandens naudojimo strategija jai labai padėtų siekti šių tikslų.

Komunikate pateikiamas pirminis politinių priemonių rinkinys, kuriuo siekiama paskatinti plačias diskusijas apie prisitaikymą prie vandens trūkumo ir sausrų – dviejų reiškinų, kurie dėl klimato kaitos greičiausiai intensyvės. Komunikate siūlomos priemonės galėtų duoti rezultatų jau artimiausiu metu. Todėl Komisija mano, kad reikia imtis daugiau veiksmų ir skubiai pradėti taikyti šias priemones ES lygmeniu. Šiuo atžvilgiu svarbu apsvarstyti, kaip modernių mokslinių tyrimų rezultatai galėtų būti panaudoti formuojant politiką. Komisija apsvarstys pažangą, padarytą įgyvendinant nustatytus tikslus, ir pateiks Tarybai ir Europos Parlamentui atitinkamą ataskaitą. Ataskaita bus pateikta suinteresuotųjų šalių forume, kuris įvyks 2008 m.

Atsižvelgdama į šio komunikato aptarimo Ministrų Taryboje (pirmiausia jis bus aptartas 2007 m. rugsėjo 1 d. neoficialiame Aplinkos tarybos susitikime) bei Europos Parlamente rezultatus ir minėtos ataskaitos išvadas, Komisija per kelis kitus metus apsvarstys tolesnes iniciatyvas ir veiksmus.